

ТРАДИЦИОНАЛЕН "ИЛИНДЕНСКИ МАРШ" ДО КРУШЕВО

Идејата за основање "Илинденски марш", односно за поклонување на гробот на илинденците и за одбележување на празникот Илинден потекнува од 1978 година, кога официјално е основан од Горно Лисиче. Всушност, на ваквата идеја ѝ претходат многу настани од минатото, поврзани со ова револуционерно село, каде во минатото населението ја искажувало желбата за македонска држава.

"Конкретно, идејата за 'Илинденскиот марш' тлеела од нашите дедовци, прадедовци и со години се пренесувала. Со поддршка на постари луѓе од Лисиче, три момчиња тргнале кон Крушево. На 1 август 1971 година пристигнале во Крушево, каде не наишле на добар

ФАЛАНГАТА КАКО ВОДИ ИЛИНДЕНСКИ МЕЧКИН КАМЕН

■ Пишува:
Жаклина МИТЕВСКА

прием од тогашните власти. Знаеме дека тогаш било време на едноумие, кое не дозволувало таков начин на одбележување на македонската историја и традиција. Момчињата ги протерале од

"Напорно и тешко е. Се оди преку планини, а може да се случат и несакани последици по коњите и по коњаниците. Сепак, сè зависи од времето, може да биде претопло или да има невреме. Но, ние сме решени да истраеме, само Господ може да нè сопре, ние сме подготвени за секакви предизвици".

Крушево, не им дозволиле да влезат во градот. Тогаш се појавил Владо Карев, внукот на Никола Карев, кој ги повикал на својот имот на местото Гумења и им рекол: 'Оваа е Карева земја, овде можете да кампувате и овде никој не може да ве избрка'. Од тогаш почнува побратимството на Кареве и Горно Лисиче. За трите момчиња и нивните помагатели следуваа репресии, ги прогонуваа,

затворале. Тогаш на 'Илинденскиот марш' му беше ставен крај. По пауза од 20 години се појави Иницијативен одбор за негово обновување. Во таа иницијатива имаше и од помладата и од постарата генерација. Помладата ја предводев јас, а во постарата беа основачите на 'Илинден-

Иако го одржавме 'Маршот' и тогаш не бевме најдобро примени. Не ни дозволија да учествуваме на Мечкин Камен, нè пуштија само на дефилето во градот. 'Илинденскиот марш' доби публицитет дури втората година. Имавме проблеми со лепењето етикети, нè поврзуваа со поли-

тички партии, но ние сме Здружение на граѓани 'Илинденски марш' и константно, секоја година во негова организација, во соработка со манифестацијата 'Десет дена Крушевска република' го одржуваме 'Илинденскиот марш'".

Трпковски објаснува дека секоја година се соочуваат

со финансиски проблеми. Исклучок е одбележувањето на стогодишнината од Илинден, кога државата им дала финансиски средства, а другите години сами се снаоѓале, со самофинансирање, со помош од некоја приватна фирма, донација. И покрај овој проблем, тие имаат голем

ПРЕТХОДНИЦА ГИ ТЕ КОЊАНИЦИ ДО

скиот марш' од 1978 година. Во 1998 година, на наша иницијатива, се собравме 12 коњаници и 4-5 лица како придружба, па официјално го обновивме 'Маршот'. Првата година одевме со печатот на Месната заедница 'Горно Лисиче', раскажува Гоце Трпковски, секретар за организација на Здружението "Илинденски марш".

ВПЕЧАТОЦИ

За првото доаѓање во Крушево, по пауза од дваесет години, Трпковски вели: "Доаѓањето во Крушево беше големо доживување, особено за нас помладите од групата.

ентузијазам и волја за сè она што го прават за одбележувањето на Илинден. Фамилијата на Карев, како што објаснува Трпковски, им подарила плац од 1.500 метри квадратни во Крушево. Со нивна донација, лични средства, спонзорство направиле објект, две спални соби, купатила, кујни, коњушница, донеле вода, струја...

"Таму - дополнува тој - е базата на Здружението 'Илинденски марш' кога ќе пристигнеме во Крушево. Здружението константно го празнува Илинден, а секоја година има новитети. Имаме сè поголема поддршка од јавноста, од дијаспората, голем публицитет од медиумите. Ние сме прво здружение кое официјално ја промовираше македонската фаланга на Александар Македонски и на Филип II на стогодишнината од Илинденското востание. Тогаш имавме мало недоразбирање со Министерството за култура, не се согласувавме со мотото '100 години македонска држава'. Им рековме дека една држава не може да организира востание на 2 август ако претходно не постоела, немала територија, немала народ. Македонскиот народ на 1 август 1903 година не паднал

од небо, па на 2 август да прави револуција. Значи, нашата борба и држава се многу постари од тие пред 100 години. Но, сè си дојде на место, фалангата си го зазеде местото во 'Илинденскиот марш', затоа ја пуштаме напред пред коњаницата, како претходница. Со тоа докажуваме дека македонскиот народ и војска се многу постари од Илинденското востание. Фалангата и 'Маршот' се проследени со многу тапани, зурли..."

За тоа како изгледа еден нивен марш, Трпковски вели:

"Напред е фалангата, во облека од античка Македонија, со шеснаесеткракото сонце. Копјата, штитовите ги носат мажите, а жените шеснаесеткракото сонце. Зад нив се тапаните, зурлите, гадите, потоа доаѓаат играорците облечени во носии. Всушност, учествуваат многу културно-уметнички друштва од Македонија и од дијаспората. Во Лисиче постои КУД 'Никола Вапцаров', кое е многу старо, работи повеќе од 30 години. Работиме и со нив и во соработка со црквата 'Св. Петар и Павле' во Горно Лисиче.

Во изминатите години тие неколку пати ја менувале маршрутата, со цел да опфатат што повеќе населени

места. Порано оделе преку Општината Сопиште, Македонски Брод до Крушево. Потоа преку Катланово, Велес, Богомила до Крушево. Миналата година оделе преку Прилеп.

"Сакаме што повеќе народ да нè види и да ја почувствува илинденската атмосфера. Минатата година 'Маршот' беше составен од две групи, две чети. Едната одеше од Општина Сопиште, Македонски Брод, а другата преку Велес, Прилеп до Крушево. Таму се соединивме и повторно бевме дел од 'Илинденскиот марш'. Годинава повторно ќе

одиме преку Богомила, а во прилепското село Стровија ќе има голем собир. Ќе имаме и специјален гостин, господинот Ерван Фуере, амбасадорот на ЕУ во Македонија. Тој е изненаден од ова што ние го правиме, бидејќи такво нешто во моментот во Европа не се прави. Ја почитува нашата традиција, тој е пријател на нашето Здружение и бидејќи на ден Илинден нема да биде тука, во селото ќе дојде на 30 јули. Во негова чест се организира и овој собир, а фотографиите ќе бидат испратени во Секретаријатот за култура во Брисел и во другите европски институции. Вториот новитет е тоа што прв пат на 'Маршот' ќе му се придружи девојче облечено во комитска носија. Третиот новитет е дека најверојатно Трифун Костовски, градоначалникот на Скопје, во комитска носија од плоштадот 'Македонија' ќе дојде до Лисиче".

"Дел од опремата, комитската носија и седлата се наши. Повеќето коњи се изнајмени. Всушност, во тоа е про-

блемот со финансиски средства. За секоја година постои однапред договор, сè зависи од тоа колку коњаници имаме. Бројот на коњаниците е различен, од 15 до 25, а на стогодишнината имавме 100 коњаници. Коњите ги изнајмуваме од различни места. За годинава е планирано да има 20-25 коњаници. Се снаоѓаме, дел се самофинансира-

ме, дел се донации од градот, а господинот Трифун Костовски е покровител на манифестацијата. И оваа година државата не ни даде средства, учествувавме на сите тендери, но сè уште немаме добиено образложение зошто сме одбиени".

ЗА ПОДГОТОВКИТЕ

Трпковски вели дека иако патуваат 3-4 дена, сепак под-

готовките за "Илинденскиот марш" почнуваат многу порано. Треба да се најдат коњи, седла, носии. Секојдневно се тренира, се оди покрај кејот на Вардар, низ паркот.

"Многу е убаво чувството кога те поздравуваат луѓето, се интересираат за 'Маршот'... Самото поаѓање е голем чин. Во дворот на црквата 'Свети Петар и Павле' има специјално направено бина. Поглаварот на МПЦ Г.Г. Стефан ни дава благослов, се очекува голема културно-уметничка програма. Поаѓањето е навечер, се упатуваме кон Петровец, попатно нè пречекуваат многу луѓе, потоа градоначалникот на Велес. Положуваме цвеќе на мостот на гемиџиите, на споменикот на Панко Брашнарков и во касарната во Велес, потоа се оди кон Извор, Богомила... Секоја година традиционално поаѓаме на 27 јули. Кога ќе дојдеме во Крушево на 31 јули, влегуваме во градот, се упатуваме кон езерото, каде е нашиот камп, се подготвуваме за прослава на праз-

никот Илинден. На 1 август учествуваме на историското место Слива, каде полагаме цвеќе заедно со државната делегација. Се враќаме во кампот, ја облекуваме комитската носија, по што со фалангата напред се упатуваме кон црквата 'Свети Никола' во Крушево, каде со дефиле се вклучуваме во централната манифестација 'Десет дена Крушевска република'. Вечерта активно учествуваме

во подигнувањето на знамето и отворањето на манифестацијата. Во тоа е вклучено и КУД 'Никола Вапцаров'. На 2 август традиционално на Мечкин Камен, на споменикот на Питу Гули, полагаме цвеќе и попладнето се упатуваме кон Лисиче".

И покрај тешкотиите по патот, "Илинденскиот марш" ја исполнува целта, да го заврши патот во Крушево.

"Напорно и тешко е. На патот одиме преку планини, а може да се случат и несакани последици по коњите и по коњаниците. Сепак, сè зависи од времето, може да биде претопло или да има невреме. Но, ние сме решени да истраеме, само Господ може да нè сопре, ние сме подготвени за секакви предизвици. На коњаниците им е тешко, но имаат голема волја, живеат за тој празник. Секоја година има по 3-4 нови лица, кои сакаат да бидат дел од коњаницата. Годинава има коњаници и од други места, не само од Лисиче, туку и од Љубанци, Драчево, Долно Ли-

сиче, Аеродром итн. Прв пат ќе учествува господинот Миле Петровски од Франција, наш иселеник, кој специјално дојде за 'Маршот', објаснува Трпковски.

За тоа какво е чувството кога многу луѓе им приоѓаат и сакаат да се поздрават со нив, тој вели:

"Навикнати сме на тоа, но што и да кажеме ќе остане само на зборови, тоа мора да се доживее. Кога по 3-4 дена качен на коњ, облечен во комитска носија, истоштен, ќе ја освоиш целта, се чувствуваш дека вредиш и дека нешто си направил за празникот. Во тие моменти и не чувствуваш што си направил, но потоа, кога ќе седнеш и ќе го анализираш патот, сфаќаш дека ова што го правиш вреди за идните поколенија. Ние како помлада генерација мораме да вложуваме за одржување на историјата, за таа да се запамети. Кога бев на прием кај Ерван Фуере тој ми рече: 'Чудна работа е Министерството за култура да не финансира една ваква рабо-

дека еден ден барем нашите понови генерации ќе ни заблагодарат за она што сме го направиле. Мислам дека правиме големо дело, повторно ќе речам дека некој сака на ова да му прогледа низ прсти, меѓутоа сè ќе си дојде на свое место. Други луѓе, професори, од Академијата велат: 'Ова е голема работа и сами не сте свесни што правите за државата'. Гледам дека 'Маршот' добива сè поголема масовност, заинтересираност и тоа е традиција која мора да се зачува. Ме радува тоа што кога го направивме Здружението бев и сè уште сум најмлад во раководството. Од основачите ја добив честа да ја преземам контролата околу организирањето".

Еден од досегашните коњаници, член на организациониот одбор, Панџил Стефковски, кој е и син на еден од основачите на 'Илинденскиот марш', коњаник, за своето искуство вели: "Кога те пречекува голема маса народ и кога ти дава такво признание, чувството не може да се опи-

та. Една држава ако не си ја негува традицијата, историјата и сите национални богатства, од таа држава не бидува држава".

Без разлика дали ќе ни помогне оваа или идната влада, ние младите со поддршка на постарите ќе ја продолжиме традицијата. Се надеваме

ше со зборови, треба да се доживее. Прв пат на 'Илинденскиот марш' учествував во 2000 година, на 15 години, и бев најмлад. Досега сум учествувал 6 пати, а годинава ќе им отстапам место на помладите. Се надевам дека традицијата ќе продолжи засекогаш".